

УДК 330.34:338.124.4:336.275(495)

Колобердянко І.І.

*доцент кафедри міжнародної економіки та економічної теорії
Запорізького національного університету*

Стрілець Н.В.

*студент економічного факультету
Запорізького національного університету***АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ
В РЕСПУБЛІЦІ ГРЕЦІЯ В ПЕРІОД КРИЗОВОГО СТАНОВИЩА****THE ANALYSIS OF SOCIO-ECONOMIC INDICATORS
IN THE REPUBLIC OF GREECE AMID CRISIS****АНОТАЦІЯ**

У статті на основі статистичних даних міжнародних компаній розглянуто сучасний стан економіки Республіки Греція. Досліджено причини виникнення проблем, що знайшли своє відображення у важливих соціально-економічних показниках, їх вплив на добробут населення, а також найсуттєвіші причини їх стрімкого розвитку. Проведено трендовий аналіз задля визначення закономірностей та зв'язку зміни даних показників з загальною економічною ситуацією в країні. Значну увагу приділено внутрішній ситуації країни, зокрема, експортно-імпортним операціям, рівню безробіття, корумпованості та ін. Розглянуто і зовнішні причини кризи: зміни стану іноземних інвестицій та ріст зовнішнього боргу країни. За результатами проведеного аналізу надано рекомендації.

Ключові слова: економіка, дефолт, криза, зовнішній борг, добробут населення.

АННОТАЦИЯ

В статье на основе статистических данных международных компаний рассмотрено сегодняшнее состояние экономики Республики Греция. Исследованы причины возникновения проблем, которые нашли свое отражение в важных социально-экономических показателях, их влияние на благосостояние населения, а также существенные причины их стремительного развития. Проведен трендовый анализ для определения закономерностей и связи изменения данных показателей с общей экономической ситуацией в стране. Значительное внимание уделено внутренней ситуации страны, в частности, экспортно-импортным операциям, уровню безработицы, коррупционности и др. Рассмотрены и внешние причины кризиса: изменения состояния иностранных инвестиций и рост внешнего долга страны. По результатам проведенного анализа даны рекомендации.

Ключевые слова: экономика, дефолт, кризис, внешний долг, благосостояние населения.

ANNOTATION

According to the international companies' statistics the current situation of the Republic of Greece's economy is reviewed in the article. The reasons of the problems reflected in the important socio-economic indicators, their impact on the nation's welfare, and the most essential reasons for their rapid development are examined. Trend analysis to determine the regularities and relations of changes in these indicators with the general economic situation in the country is used. Special attention is paid to the internal situation of the country, including export and import operations, the level of unemployment, corruption, etc. Also external causes of the crisis are discussed: changes in foreign investments and growth of the external debt. The recommendations based on the analysis are given.

Keywords: Economy, default, crisis, external debt, welfare.

Постановка проблеми. Під час глобальної світової кризи 2008–2009 рр. світ вступив в глобальну рецесію, яка викликала широке

скорочення бізнесу, зростання безробіття і скорочення державних доходів. Деякі з найбільших і найбільш шанованих банків, інвестиційних і страхових компаній оголосили про своє банкрутство або були на грані цього. Майже у всіх промислово розвинених країнах і багатьох країнах з ринком, що розвиваються, оголосили рятувальні пакети для економічного та фінансового секторів. Низка країн, в крайньому випадку, звернулися до запозичення у Міжнародного валютного фонду. Яскравим прикладом тогочасної ситуації є Республіка Греція, нестабільність фінансово-економічної ситуації та кредитнеспроможність якої сягають значних розмірів і сьогодні. Ця проблема до сих пір не вирішена і продовжує залишатися актуальною не лише для країн ЄС, а й для всього світового співтовариства. Стурбованість ЄС щодо кризового стану Греції викликана величезним державним боргом цієї країни, який становить близько 300 млрд. євро, або 113 % її ВВП. При цьому дефіцит грецького бюджету в 2009 р. досяг 12,7%. Це ж стосується й інших країн зони євро. Так, незважаючи на активне втручання міжнародних і регіональних організацій, показники розвитку економіки зони євро стали знижуватися порівняно з 2008 р. У цілому в зоні європадіння ВВП склало 4% проти росту 0,5% у 2008 р. (найгірший показник з 1993 р.). Зниження інвестицій склало 11%, експорту – 13,2% й імпорту – 11,8%. Рівень безробіття продовжував підвищуватися, досягнувши до кінця 2009 р. у середньому по зоні євро 9,9% [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед робіт економістів і аналітиків, присвячених дослідженню кризи у Греції, на окрему увагу заслуговують праці В. Колташова [1], Я. Бреммера [2], фахівців Всесвітнього економічного форуму (Report on Global Competitiveness [3]), а також публікації науковців, розміщених на європейських економічних Інтернет-ресурсах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим необхідно зазначити, що в наявних сучасних наукових

публікаціях недостатньо приділяється уваги дослідженню даної проблеми, що є суттєвим бар'єром для розроблення методичних рекомендацій для подальшої стратегії розвитку країни, яка опинилась у кризовому становищі.

Мета статті полягає у дослідженні соціально-економічних показників, які характеризують кризовий стан Республіки Греція, причин їх зміни та наслідків впливу на загальну соціально-економічну ситуацію в країні. Певні узагальнення та висновки можуть бути враховані при здійсненні подальших реформ в економіці країн Європи, зокрема й України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом багатьох років Греція, Іспанія та інші країни ЄС мали найвищі темпи економічного зростання в зоні євро, причому низькі відсоткові ставки сприяли буму в галузі будівництва та споживчих витрат.

Проте з 2008 р. економіка Греції характеризується різким спадом, розвитком кризового становища і навіть дефолтом.

Так, на думку В.Г. Колташова, найголовніші причини виникнення кризи в економіці держави є:

- переважання на грецьких ринках імпортованих товарів;
- великий зовнішній борг країни;
- зростання рівня безробіття, особливо серед молоді;
- зниження рівня туризму, що є основною статтею прибутку;
- зменшення іноземних інвестицій;
- високий рівень корупційності (й небажання влади боротись з цим явищем) [1; 6–11].

Вважаємо за доцільне більш детально дослідити перелічені вище причини, опираючись на статистичні дані.

Переважання на грецьких ринках імпортованих товарів. Згідно з офіційними даними, експорт в 2009 р. склав 29,14 млрд. євро, що становить менше ніж 30% від імпортованих товарів (імпорт за 2010 р. становить 93,91 млрд. євро).

Основними товарами грецького експорту в останні роки стали нафтопродукти, отримані в результаті переробки імпортованої сировини – на них в 2012 р. довелося 37% грецького вивезення (у 2006 р. – 12%). У той же час частка агропродовольчих товарів в експорті Греції в 2006–2014 рр. впала з 21% до 11%. Відповідно, частка нафти і нафтопродуктів в грецькому імпорті в 2006–2014 рр. зросла з 17% до 33%. У 2006–2014 рр. в географії зовнішньої торгівлі Греції відбулися істотні зміни: частка 27 країн ЄС скоротилася в грецькому експорті з 66% до 44%, а в імпорті – з 59% до 46%.

Великий зовнішній борг. Греція – найбільш проблемна країна щодо заборгованості. Загальна сума зовнішнього боргу Греції досягла рекордних 330 млрд. євро, це найвищий рівень в історії країни. Зовнішній борг досяг 161,3% ВВП у 2012 р. (для порівняння – 97,4% ВВП

на 2008 р.) (рис. 2). Це найвищий показник зовнішнього боргу серед всіх країн Євросоюзу.

Структура боргу іншим країнам та інституціям згруповано в таблиці 1 та рисунку 3.

Таблиця 1
Структура зовнішнього боргу Греції країнам, липень 2015 р.

№	Країна	Сума боргу, млрд. євро
1	Німеччина	56,5
2	Франція	42,4
3	Італія	37,3
4	Іспанія	24,8
5	Нідерланди	11,9
6	Бельгія	7,2
7	Австрія	5,8
8	Фінляндія	3,7

Складено за джерелом [4]

Отже, з таблиці 1 видно, що найбільшу суму боргу серед країн-позичальників, майже 30%, Греція винна Німеччині, трохи меншу, майже 22%, – Франції. Загальна сума боргу країнам складає майже 200 млрд. євро.

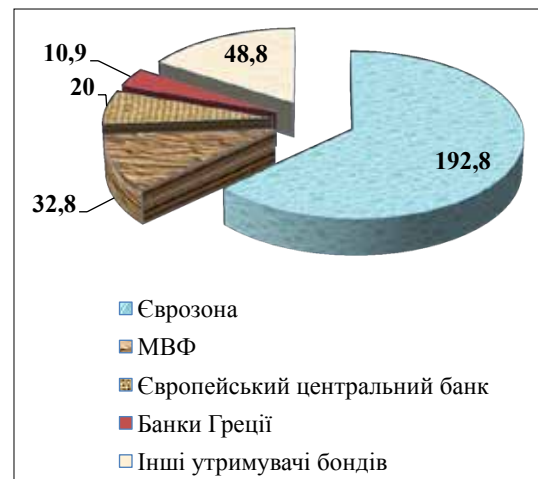

Рис. 1. Структура зовнішнього боргу Греції інституціям, липень 2015 р.

Складено за джерелом [4]

Зокрема, слід зазначити, що в липні 2015 р. Греція не здійснила обов'язковий платіж за кредитами МВФ на суму \$1,6 млрд. і тим самим увійшла у стан технічного дефолту.

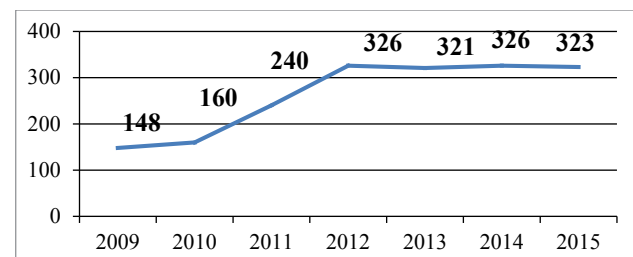

Рис. 2. Тенденції зміни зовнішнього боргу Республіки Греція, млрд. євро, 2009–2015 рр.

Складено за джерелом [4]

Зростання рівня безробіття. З 2009 р. рівень безробіття в країні стрімко зростає. Особливо стрімко безробіття зазнало змін в період 2012–2013 рр. – спостерігається збільшення на 46%. Саме в травні 2013 р. зафіксовано найвищий рівень безробіття – 27,6%; зміни за період 2009–2015 рр. зображено на рисунку 3.

Особливо негативна тенденція спостерігається в безробітті серед молоді, де даний показник сягнув 61%. Стрімке зростання безробіття почалось з 2009 р., з міжнародної кризи. І лише з травня 2014 р. відбулися зміни в бік зменшення, проте такі зміни мають нерівномірний характер і коливаються від 48,2% до 57,1%.

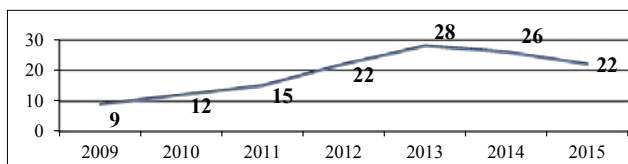

Рис. 3. Зміна рівня безробіття Республіки Греція у відсотках, 2009–2015 рр.

Складено за джерелом [4]

Зниження рівня туризму. Туризм в Греції – одна з провідних галузей економіки Греції, саме на неї припадає 18% ВВП країни і 16% робочої сили.

У 2008–2009 рр. кількість туристів дещо скоротилась через світову економічну кризу. Туристичний сектор в Греції постраждав від спаду у світовій економіці та високого курсу євро по відношенню до американського долара, британського фунта і низки інших валют. Так в 2010 р. падіння у галузі туризму склало 10% порівняно з попереднім роком. Зміни в бік

зменшення спостерігаються і в подальші періоди, що призвело до значного зменшення інвестицій в країну.

Основними інвесторами в країну в період кризи залишаються Туреччина – 55% та Болгарія – 8%.

В загальному вигляді інвестиції зазнали значного зменшення починаючи з початку 2009 р. В 2015 р. вони зменшились майже втричі порівняно з 2008 р. (рис. 4).

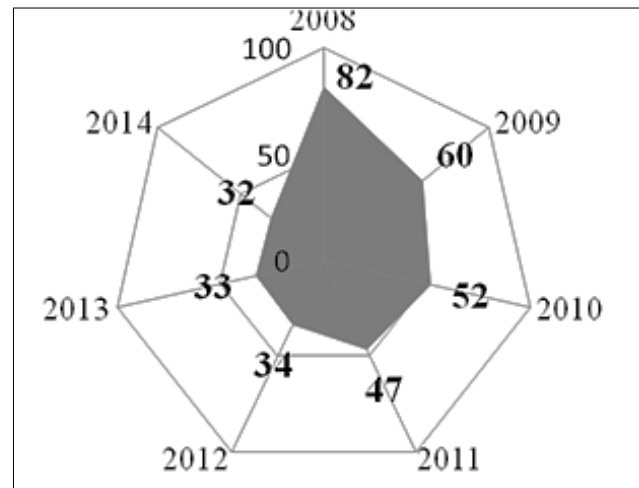

Рис. 4. Розмір інвестицій в країну, млрд. дол., 2008–2014 рр.

Складено за джерелом [4]

Високий рівень корумпованості. Тіньова економіка, за оцінками, становить близько 20%. При цьому значною проблемою для Греції залишаються корумпованість та тіньовий сектор економіки. За результатами опитування більше

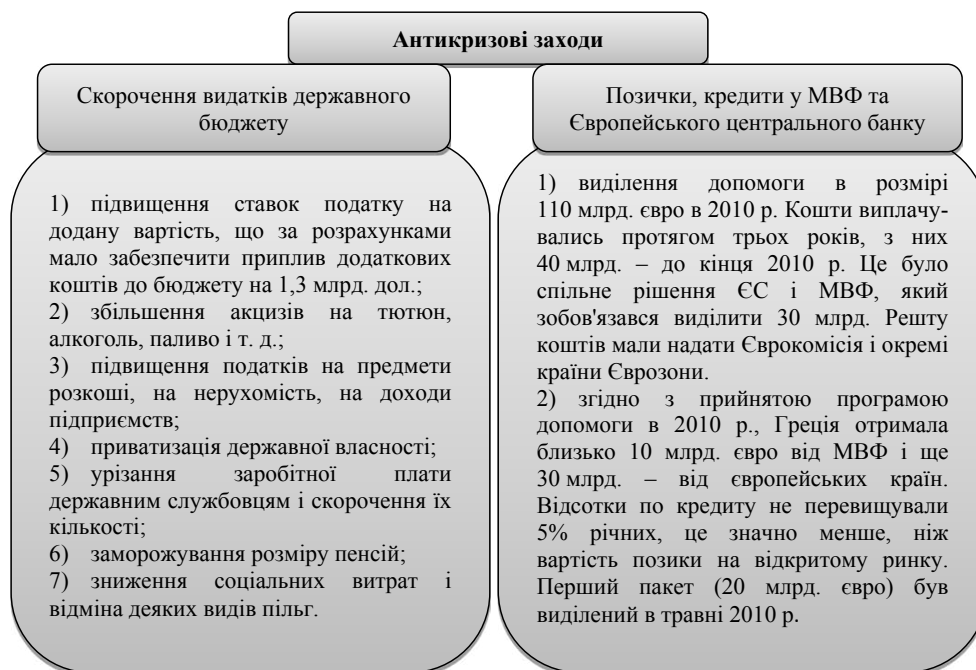

Рис. 5. Антикризові заходи в Республіці Греція

6 тис. осіб, проведеного грецьким відділенням «Трансперенсі Інтернешнл», у 2009 р. греки витратили 462 млн. євро на хабарі держслужбовцям і ще 325 млн. євро як «винагороду» в приватному секторі. Хабарі пішли переважно на видачу прав і автомобільних номерів, отримання дозволів на будівництво, розміщення в державних медичних установах, а також до податкових органів (характерним прикладом є корупційний скандал із компанією Siemens в 2008 р.).

Рівень ділової довіри в країні має нерівномірний характер протягом 2009–2012 рр. Так, в 2010 р. рівень ділової довіри зріс майже на 30% порівняно з попереднім роком, а вже в 2014 р. спостерігається різкий спад на 20%.

Статистичні дані свідчать про уповільнення темпів економічного зростання, та поступового зниження загального добробуту країни. Так, в Республіці Греція існували можливі негативні наслідки, що могли мати місце не лише на національній арені країни, а й глобальне значення. Серед таких наслідків слід виділити:

- оголошення неплатоспроможності Греції – дефолт;
- вихід із Єврозони і повернення до національної валюти – драхми;
- вихід країни із Євросоюзу.

Такі наслідки мали б серйозний вплив на всю Єврозону. Так, по-перше, вихід однієї країни міг спричинити падіння економіки іншої і, як наслідок, згодом навіть розпад Європейського Союзу. По-друге, грецький уряд розумів, що якщо вони вийдуть із зони євро, то назад повернутись в них не буде можливості. По-третє, як зазначав міністр фінансів країни Яніс Варуфакіс, Греція не може повернутись до старої національної валюти – драхми, так як верстати, на яких друкувалася драхма, після входження країни в Єврозону, були знищені, а на їх відновлення необхідна значна сума грошей. Так, сумісною співпрацею грецького уряду з Європейським Союзом було прийнято низку антикризових заходів, що в перспективі націлені на стабілізацію економіки. Ці заходи базово можна розділити на дві групи: зорієнтовані на скорочення державного бюджету та націлені на кредитування (рис. 5).

Висновки. За період кризи з 2009 р. у Республіці Греція спостерігається низка негативних аспектів, що говорить про уповільнення темпів економічного зростання та зниження загального добробуту країни. Це знайшло свій прояв у ключових змінах соціально-економічних показників Греції, зокрема:

- знизилась темпи зростання ВВП країни (наприклад, у 2008 р. ріст ВВП склав 1%, у 2009 р. – -2,3%, 2010 р. – -3,5%, 2011 р. – -7,1%, 2012 р. – -6,4%, 2013 р. – -7,6%, 2014 р. – -6,8%);
- зріс рівень безробіття в країні – з 7,7% у 2008 р. до 27,9% у 2013 р.;

- зріс загальний рівень інфляції з 1,4% у 2009 р. до 4,7% у наступному році та подальше зростання даного показника;

- збільшився державний борг країни, в період з 2008 по 2015 р. він зріс з 250 млрд. євро до 330 млрд. євро; в 2013 р. державний борг становив 175% від ВВП.

- скоротились соціальні виплати населенню країни.

Вихід з кризового стану Республіки Греція став єдино можливим лише за сумісної праці з Європейським Союзом, виконання низки стратегічних заходів для стабілізації економіки, що сприяло в незначній мірі поживленню економіки лише в 2015 р.

При цьому масштабність відновлення економіки неможлива без подолання тих бар'єрів, що виникли в результаті проведення безвідповідальної економічної політики попередніх урядів і з якими не можна не рахуватись, впроваджуючи відповідні стратегічні заходи з подолання кризи:

1. Соціальне невдоволення населення. Програма стратегічних заходів передбачає додаткове збільшення грошових коштів до бюджету шляхом: урізання заробітної плати державним службовцям і скорочення їх кількості, заморожування розміру пенсійних виплат, зниження соціальних витрат (на освіту, медицину, виплати по безробіттю) і відміна деяких видів пільг, підвищення податків на нерухомість та на діяльність підприємств, збільшення ставок податку на додану вартість. Такі зміни зумовили напружений стан в соціальній обстановці країни: в Греції прокотилась ціла низка виступів та демонстрацій, що активно виступали проти впровадження таких заходів і створювали дисбаланс соціально-економічного середовища. Тому задля запобігання відповідних ситуацій рекомендуємо створювати умови більш м'якої соціальної політики задля зменшення напруженості на арені соціальних відносин і підвищення довіри населення.

2. Значне зростання суми боргу країни. Так, борг країни сягнув 330 млрд. євро, і в липні 2015 р. Греція не здійснила обов'язковий платіж за кредитами МВФ на суму 1,6 млрд. євро, тим самим увійшла у стан технічного дефолту. Для взяття необхідної суми боргу необхідно співставити з сумою грошових надходжень до бюджету країни, а також з річним ВВП задля розрахунку платоспроможності. В Греції відсоток боргу від ВВП сягнув до 175%, що, по суті, підтверджувало ризик невиконання позик та кредитів.

3. Стратегічні заходи, розроблені сумісно з Європейським Союзом, зорієнтовані на надходження грошових коштів до бюджету з внутрішньої та зовнішньої ари. Але недостатньо було приділено уваги показникам інфляції, безробіттю, корумпованості в країні, а це одні із ключових показників соціально-економічної стабільності та належного рівня добробуту населення.

Врахування вищезазначених положень спри-

ятиме подоланню бар'єрів у впровадженні розроблених антикризових заходів, що дасть змогу більш швидко і гнучко реагувати на необхідні зміни і прискорить реформування економіки Республіки Греція.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Колташов В. Кризис глобальной экономики / В. Колташов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rutracker.org/forum/viewtopic.php?t=2356224>
2. Bremmer I. Every Nation for Itself: Winners and Losers in aG-Zero World / I. Bremmer. – New York : Portfolio, May 2012; TheJ Curve: A New Way to Understand Why Nations Rise and Fall /I. Bremmer. – Simon & Schuster, 2006; revised paperback, 2007.
3. Global competitiveness report 2011-2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf
4. Foreign direct investment statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.oecd.org/document/8/0,3746,en_2649_33763_4093_0184_1_1_1_1,00.html